

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (veliko vijeće)

18. prosinca 2014.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Povelja Europske unije o temeljnim pravima – Članak 19. stavak 2. i članak 47. – Direktiva 2004/83/EZ – Minimalni standardi uvjeta za stjecanje statusa izbjeglice ili statusa stečenog na temelju supsidijarne zaštite – Osoba koja ispunjava uvjete za supsidijarnu zaštitu – Članak 15. točka (b) – Mučenje ili nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje podnositelja zahtjeva u državi podrijetla – Članak 3. – Povoljniji standardi – Teško oboljeli podnositelj zahtjeva – Nepostojanje primjerenog i dostupnog liječničkog tretmana u državi podrijetla – Direktiva 2008/115/EZ – Vraćanje državljana trećih zemalja s nezakonitim boravkom – Članak 13. – Žalba sa suspenzivnim učinkom – Članak 14. – Sigurnosni uvjeti prije vraćanja – Osnovne potrebe“

U predmetu C-562/13,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Cour du travail de Bruxelles (Belgija), odlukom od 25. listopada 2013., koju je Sud zaprimio 31. listopada 2013., u postupku

Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve

protiv

Mousse Abdidu,

SUD (veliko vijeće),

u sastavu: V. Skouris, predsjednik, K. Lenaerts, potpredsjednik, M. Ilešič, L. Bay Larsen (izvjestitelj), T. von Danwitz, J.-C. Bonichot i K. Jürimäe, predsjednici vijeća, A. Rosas, E. Juhász, A. Arabadžiev, C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, M. Berger i A. Prechal, suci,

nezavisni odvjetnik: Y. Bot,

tajnik: V. Tourrès, administrator,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 24. lipnja 2014.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve, V. Vander Geeten, *avocat*,
- za M. Abdidu, O. Stein, *avocat*,
- za belgijsku vladu, C. Pochet i T. Materne, u svojstvu agenata, uz asistenciju J.-J. Masquelina, D. Matray, J. Matraya, C. Pironta i N. Schyntsya, *avocats*,

* Jezik postupka: francuski

— za francusku vladu, F.-X. Bréchet i D. Colas, u svojstvu agenata,
— za vladu Ujedinjene Kraljevine, C. Banner, *barrister*,
— za Europsku komisiju, M. Condou-Durande i R. Troosters, u svojstvu agenata,
saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 4. rujna 2014.,
donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje Direktive Vijeća 2003/9/EZ od 27. siječnja 2003. o uvođenju minimalnih standarda za prihvrat podnositelja zahtjeva za azil (SL L 31, str. 18.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 12., str. 29.), Direktive Vijeća 2004/83/EZ od 29. travnja 2004. o minimalnim standardima za kvalifikaciju i status državljanina treće zemlje ili osoba bez državljanstva kao izbjeglica ili osoba kojima je na drugi način potrebna međunarodna zaštita te o sadržaju odobrene zaštite (SL L 304, str. 12. i ispravci SL 2005, L 204, str. 24. i SL 2011, L 278, str. 13.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 12., str. 64.), Direktive Vijeća 2005/85/EZ od 1. prosinca 2005. o minimalnim normama koje se odnose na postupke priznavanja i ukidanja statusa izbjeglica u državama članicama (SL L 326, str. 13. i ispravak SL 2006, L 236, str. 36.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 12., str. 29.) te članka 1. do 4., članka 19. stavka 2., članka 20., članka 21. i članka 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve (u daljnjem tekstu: CPAS) i M. Abdide, nigerijskog državljanina, u pogledu odluke tog tijela da potonjem ukine socijalnu pomoć.

Pravni okvir

Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

- 3 Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisana u Rimu 4. studenoga 1950. (u daljnjem tekstu: EKLJP), u članku 3., naslovljenom „Zabrana mučenja“, propisuje:

„Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.“

- 4 Članak 13. navedene konvencije glasi:

„Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kada su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu.“

Pravo Unije

Direktiva 2003/9

- 5 Članak 3. Direktive 2003/9, naslovljen „Područje primjene“, propisuje:

„1. Ova Direktiva se primjenjuje na sve državljane trećih zemalja i osobe bez državljanstva koji predaju zahtjev za azil na granici ili na državnom području države članice sve dok im je dozvoljeno da ostanu na tom državnom području kao tražitelji azila [...]

[...]

4. Države članice mogu odlučiti o primjeni ove Direktive u vezi postupaka odlučivanja o zahtjevima za vrstama zaštite, a koje se razlikuju od onih koje proizlaze iz [Konvencije o statusu izbjeglica, potpisane u Ženevi 28. srpnja 1951 (*Zbirka međunarodnih ugovora Ujedinjenih naroda*, sv. 189., str. 150., br. 2545 (1954.))] za državljane trećih zemalja i osobe bez državljanstva za koje se ustanovi da nisu izbjeglice.“

Direktiva 2004/83

- 6 Članak 1. Direktive 2004/83, naslovljen „Predmet i opseg primjene“, određuje:

„Cilj je ove Direktive utvrditi minimalne standarde u pogledu kvalifikacije i statusa državljanina trećih zemalja ili osobe bez državljanstva kao izbjeglica ili osoba kojima je na drugi način potrebna međunarodna zaštita te utvrditi sadržaj odobrene zaštite.“

- 7 Članak 2. te direktive u točkama (c), (e) i (g) propisuje:

„Za potrebe ove Direktive:

[...]

(c) ‚izbjeglica‘ znači državljanin treće zemlje koji je, zbog osnovanog straha od proganjanja zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, političkog mišljenja ili pripadnosti određenoj društvenoj skupini, izbjegao iz svoje nacionalne države te nije u mogućnosti ili, zbog takvog straha, ne želi staviti se pod zaštitu te države [...]

[...]

(e) ‚osoba koja ispunjava uvjete za supsidijarnu zaštitu‘ znači državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva koja ne ispunjava uvjete za dobivanje statusa izbjeglice ali za koju se opravdano vjeruje da bi se dotična osoba, ako bi se vratila u svoju državu porijekla ili, ako se radi o osobi bez državljanstva, u državu prethodnog uobičajenog boravišta, bila izložena trpljenju ozbiljne nepravde kako je definirano člankom 15., [...] te koja nije u mogućnosti ili, zbog takve opasnosti, ne želi staviti se pod zaštitu te države;

[...]

(g) ‚zahtjev za međunarodnom zaštitom‘ znači zahtjev za zaštitom koji državi članici podnosi državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva, a može se shvatiti kao traženje statusa izbjeglice ili supsidijarne zaštite, pri čemu podnositelj zahtjeva ne traži izrijekom drugu vrstu zaštite koja je izvan djelokruga ove Direktive, a koja se može zasebno tražiti“.

8 Članak 3. navedene direktive određuje:

„Države članice mogu uvesti ili zadržati povoljnije standarde prema kojima se određuje koje osobe ispunjavaju uvjete za dobivanje statusa izbjeglica ili za odobrenje supsidijarne zaštite, kao i ona prema kojima se utvrđuje sadržaj međunarodne zaštite, pod uvjetom da su ti standardi u skladu s ovom Direktivom.“

9 Članak 15., naslovljen „Ozbiljna nepravda“, u poglavlju V., naslovljenom „Uvjeti za odobrenje supsidijarne zaštite“, Direktive 2004/83 propisuje:

„Ozbiljnom se nepravdom smatraju:

- (a) smrtna kazna ili smaknuće; ili
- (b) mučenje ili nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje podnositelja zahtjeva u državi podrijetla; ili
- (c) ozbiljna i individualna prijetnja životu [ili osobi civila] zbog općeg nasilja u situacijama međunarodnog ili unutarnjeg oružanog sukoba.“

Direktiva 2005/85

10 Članak 3. Direktive 2005/85, naslovljen „Područje primjene“, glasi:

„1. Ova Direktiva se primjenjuje na sve zahtjeve za azil, koji su predani na državnom području država članica, uključujući granične prijelaze ili tranzitne zone, te na ukidanje statusa izbjeglice.

[...]

3. Ako države članice koriste ili uvedu postupak prema kojem se zahtjevi za azil ispituju kao zahtjevi na temelju [Konvencije o statusu izbjeglica, potpisane u Ženevi 28. srpnja 1951.], i kao zahtjevi za druge vrste međunarodne zaštite osigurane u okolnostima definiranim u članku 15. Direktive 2004/83/EZ, one primjenjuju ovu Direktivu tijekom cijelog postupka.

4. Države članice mogu donijeti odluku o primjeni ove Direktive u postupcima odlučivanja o zahtjevima za sve vrste međunarodne zaštite.“

Direktiva 2008/115/EZ

11 Uvodne izjave 2. i 12. Direktive 2008/115/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 2008. o zajedničkim standardima i postupcima država članica za vraćanje državljana trećih zemalja s nezakonitim boravkom (SL L 348, str. 98.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 8., str. 188.) glase:

„(2) Europsko je vijeće u Bruxellesu 4. i 5. studenoga 2004. pozvalo na stvaranje učinkovite politike vraćanja i repatrijacije, koja se temelji na zajedničkim standardima, da se osobe vraćaju na human način uz puno poštovanje njihovih temeljnih prava i dostojanstva.

[...]

(12) Položaj državljana trećih zemalja koji borave nezakonito, a njihovo udaljšavanje nije moguće, trebao bi biti reguliran. Osnovne uvjete za njihovo uzdržavanje trebalo bi utvrditi u skladu s nacionalnim zakonodavstvom [...].“

12 Članak 3. te direktive u točki (4) propisuje:

„U smislu ove Direktive primjenjuju se sljedeće definicije:

[...]

(4) ‚odluka o vraćanju‘ znači upravna ili sudska odluka ili akt u kojem se navodi ili određuje da je boravak državljanina treće zemlje nezakonit i kojom se određuje ili utvrđuje obveza vraćanja.

13 Članak 5. navedene direktive propisuje:

„Države članice prilikom provedbe ove Direktive uzimaju u obzir:

[...]

(c) zdravstveno stanje konkretnog državljanina treće zemlje,

te poštuju načelo *non refoulement*.“

14 Članak 9. Direktive 2008/115, naslovljen „Odgoda udaljavanja“, u stavku 1. propisuje:

„Države članice odgađaju udaljavanje:

(a) ako bi to kršilo načelo *non refoulement*;

(b) za vrijeme trajanja suspenzivnog učinka odobrenog u skladu s člankom 13. stavkom 2.“

15 Članak 12. navedene direktive u stavku 1. predviđa:

„Odluke o vraćanju te odluke o zabrani ulaska i odluke o udaljavanju, ako su izdane, izdaju se u pisanom obliku te sadrže stvarne i pravne razloge, kao i podatke o raspoloživim pravnim lijekovima.

[...]“

16 Članak 13. te direktive u stavcima 1. i 2. određuje:

„1. Konkretni državljanin treće zemlje ima pravo na učinkovit pravni lijek žalbe ili preispitivanja odluke u vezi s povratkom, kako je navedeno u članku 12. stavku 1., pred nadležnim sudskim ili upravnim tijelom ili nadležnim tijelom koje je sastavljeno od članova koji su nepristrani i nezavisni.

2. Tijelo iz stavka 1. ima ovlaštenje preispitati odluke u vezi s povratkom, kako je navedeno u članku 12. stavku 1., uključujući mogućnosti privremene suspenzije njezinog izvršenja, osim ako je privremena suspenzija već u tijeku prema nacionalnom zakonodavstvu.“

17 Članak 14. Direktive 2008/115 u stavku 1. određuje:

„Države članice, osim u slučajevima iz članaka 16. i 17., osiguravaju da se sljedeća načela uzimaju u obzir u najvećoj mogućoj mjeri u pogledu državljanina trećih zemalja tijekom razdoblja određenog za dobrovoljni odlazak u skladu s člankom 7. te tijekom vremena za koje je udaljavanje odgođeno u skladu s člankom 9.:

[...]

b) da je osigurana hitna zdravstvena zaštita i osnovno liječenje;

[...]"

Belgijsko pravo

- 18 Članak 9.b stavak 1. Zakona od 15. prosinca 1980. o pristupu na državno područje, boravku, nastanjenju i udaljavanju stranaca, u verziji koja je primjenjiva na činjenice u glavnom postupku (u daljnjem tekstu: Zakon od 15. prosinca 1980.), propisuje:

„Stranac koji boravi u Belgiji koji dokaže svoj identitet u skladu sa stavkom 2. i koji boluje od bolesti zbog koje postoji stvarna opasnost za njegov život ili fizički integritet ili stvarna opasnost od nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja jer u njegovoj državi podrijetla ili državi gdje boravi ne postoji nikakav primjeren liječnički tretman, može od ministra ili njegova ovlaštenika zatražiti dozvolu boravka u Kraljevini.“

- 19 Članak 48/4 Zakona od 15. prosinca 1980. glasi:

„§ 1. Status supsidijarne zaštite odobrava se strancu koji se ne može smatrati izbjeglicom i koji ne ispunjava uvjete iz članka 9.b, a u pogledu kojeg se opravdano vjeruje da bi, ako bi se vratio u svoju državu podrijetla ili, ako se radi o osobi bez državljanstva, u državu prethodnog uobičajenog boravišta, bio izložen stvarnom riziku trpljenja ozbiljne nepravde, kako je definirana stavkom 2., i koji nije u mogućnosti ili se zbog takve opasnosti ne želi staviti pod zaštitu te države, i to pod uvjetom da se na njega ne odnose odredbe o isključivanju predviđene u članku 55/4.

§ 2. Ozbiljnom se nepravdom smatraju:

- a) smrtna kazna ili smaknuće; ili
  - b) mučenje ili nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje podnositelja zahtjeva u državi podrijetla; ili
  - c) ozbiljna prijetnja životu ili osobi civila zbog općeg nasilja u situacijama međunarodnog ili unutarnjeg oružanog sukoba.“
- 20 Članci 39/82, 39/84 i 39/85 Zakona od 15. prosinca 1980. predviđaju različite postupke u svrhu suspendiranja izvršenja upravnih odluka o boravku i udaljavanju stranaca.

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 21 M. Abdida zatražio je 15. travnja 2009. na temelju članka 9.b Zakona od 15. prosinca 1980. odobrenje boravka iz medicinskih razloga, obrazloživši svoj zahtjev činjenicom da boluje od osobito teške bolesti.
- 22 Taj je zahtjev proglašen dopuštenim 4. prosinca 2009. Po navedenoj osnovi M. Abdida ostvario je pravo na socijalnu pomoć na teret CPAS-a.
- 23 Odlukom od 6. lipnja 2011. zahtjev M. Abdide za odobrenje boravka odbijen je uz obrazloženje da njegova država podrijetla raspolaže medicinskom infrastrukturom koja omogućuje zbrinjavanje osoba koje boluju od iste bolesti. Ta je odluka M. Abdidi dostavljena 29. lipnja 2011. uz nalog da napusti belgijsko državno područje.
- 24 M. Abdida podnio je 7. srpnja 2011. žalbu protiv odluke o uskraćivanju boravka Conseil du contentieux des étrangers (Vijeće za sporove u vezi sa strancima).

- 25 CPAS je 13. srpnja 2011. donio odluku o ukidanju socijalne pomoći i uskraćivanju hitne medicinske pomoći M. Abdidi. CPAS je tu odluku izmijenio 27. srpnja 2011., odobrivši hitnu medicinsku pomoć.
- 26 Dana 5. kolovoza 2011. M. Abdida podnio je tužbu protiv CPAS-ove odluke o ukidanju socijalne pomoći Tribunal du travail de Nivelles (Radni sud u Nivellesu).
- 27 Presudom od 9. rujna 2011. taj je sud prihvatio tužbu i naložio CPAS-u da M. Abdidi isplati socijalnu pomoć jednaku zajamčenoj minimalnoj naknadi za samca smatrajući, među ostalim, da je pravo na socijalnu pomoć nezaobilazna pretpostavka za učinkovito ostvarivanje prava na žalbu, zbog čega socijalnu pomoć koje je korisnik M. Abdida treba nastaviti isplaćivati do donošenja rješenja o njegovoj žalbi protiv odluke o uskraćivanju boravka.
- 28 Protiv te presude CPAS je 7. listopada 2011. podnio žalbu Cour du travail de Bruxelles (Visoki radni sud u Bruxellesu).
- 29 Taj je sud utvrdio da, u skladu s relevantnim odredbama nacionalnog prava, M. Abdida nema pravo na žalbu sa suspenzivnim učinkom protiv odluke o uskraćivanju boravka i da su mu do donošenja rješenja o žalbi koju je podnio uskraćeni svi oblici socijalne pomoći osim hitne medicinske pomoći.
- 30 U tim je okolnostima Cour du travail de Bruxelles odlučio prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li direktive [2004/83, 2005/85 i 2003/9] tumačiti tako da obvezuju državu članicu koja priznaje pravo na supsidijarnu zaštitu u smislu članka 15. [točke (b)] Direktive [2004/83] strancu koji boluje od bolesti zbog koje postoji stvarna opasnost za njegov život ili fizički integritet ili stvarna opasnost od nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja jer u njegovoj državi podrijetla ne postoji nikakav primjeren liječnički tretman:

- da predvidi žalbu sa suspenzivnim učinkom protiv upravne odluke kojom se uskraćuje pravo na boravak i/ili supsidijarna zaštita i nalaže napuštanje državnog područja,
- da do donošenja rješenja o žalbi protiv te upravne odluke u okviru svojeg sustava socijalne pomoći ili prihvata preuzme brigu o osnovnim tužiteljevim nezdravstvenim potrebama?

2. U slučaju negativnog odgovora, obvezuje li Povelja [...], a osobito njezini članci 1. do 3., članak 4. [...], članak 19. [stavak 2.] [...], članci 20. i 21. [...] i/ili članak 47. [...], državu članicu koja prenosi direktive [2004/83, 2005/85 i 2003/9] da predvidi žalbu sa suspenzivnim učinkom i preuzme brigu o osnovnim potrebama [navedenima u prvom pitanju]?”

O prethodnim pitanjima

- 31 Svojim pitanjima, koja valja razmotriti zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li direktive 2003/9, 2004/83 i 2005/85, u vezi, ako je primjenjivo, s člancima 1. do 4., člankom 19. stavkom 2., člancima 20. i 21. te člankom 47. Povelje, tumačiti tako da država članica čija su nadležna tijela, na temelju nacionalnog zakonodavstva poput onoga u glavnom postupku, koje predviđa odobravanje boravka u toj državi članici strancu koji boluje od bolesti zbog koje postoji stvarna opasnost za njegov život ili fizički integritet ili stvarna opasnost od nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja jer u njegovoj državi podrijetla ili u trećoj zemlji u kojoj je prethodno boravio ne postoji nikakav primjeren liječnički tretman, donijela odluku o odbijanju zahtjeva državljanina treće zemlje da mu se odobri boravak u toj državi članici, nalažući mu da napusti njezino državno područje, mora predvidjeti žalbu sa suspenzivnim učinkom protiv te odluke i preuzeti brigu o osnovnim potrebama navedenog državljanina treće zemlje do donošenja rješenja o žalbi koju je podnio protiv spomenute odluke.

- 32 Najprije treba zaključiti da iz odluke kojom su upućena prethodna pitanja proizlazi da ona počivaju na pretpostavci da su zahtjevi koji su podneseni na temelju nacionalnog zakonodavstva o kojem je riječ u glavnom postupku zahtjevi za međunarodnom zaštitom u smislu Direktive 2004/83 i da stoga ulaze u područje njezine primjene.
- 33 Kako proizlazi iz točaka 27., 41., 45. i 46. presude M'Bodj (C-542/13, EU:C:2014:2452), članak 2. točke (c) i (e) te članke 3. i 15. Direktive 2004/83 treba tumačiti tako da zahtjevi podneseni na temelju tog nacionalnog zakonodavstva nisu zahtjevi za međunarodnom zaštitom u smislu članka 2. točke (g) te direktive. Iz toga proizlazi da situacija u kojoj se nalazi državljanin treće zemlje koji je podnio takav zahtjev ne ulazi u područje primjene navedene direktive, kako je definirano u njezinu članku 1.
- 34 Kad je riječ o Direktivi 2005/85, iz njezina članka 3. proizlazi da se ona primjenjuje na zahtjeve za azil, ali i na zahtjeve za supsidijarnu zaštitu kada država članica uvede jedinstven postupak u okviru kojeg ispituje zahtjev u odnosu na dva oblika međunarodne zaštite (presude M., C-277/11, EU:C:2012:744, t. 79. i N., C-604/12, EU:C:2014:302, t. 39), te da države članice mogu odlučiti primjenjivati tu direktivu i na zahtjeve za drugim oblicima međunarodne zaštite.
- 35 Nesporo je da zahtjevi podneseni na temelju nacionalnog zakonodavstva o kojem je riječ u glavnom postupku nisu zahtjevi za međunarodnom zaštitom.
- 36 Na okolnosti poput onih u glavnom postupku nije primjenjiva ni Direktiva 2003/9 jer je, s jedne strane, primjena njezina članka 3. stavaka 1. i 3. ograničena na zahtjeve za azil, pri čemu države članice mogu odlučiti da će tu direktivu primjenjivati i na zahtjeve za drugim oblicima međunarodne zaštite, te, s druge strane, zato što iz spisa kojim Sud raspolaže nije vidljivo da je Kraljevina Belgija donijela odluku o primjeni navedene direktive na zahtjeve podnesene na temelju nacionalnog zakonodavstva spornog u glavnom postupku.
- 37 Imajući navedeno na umu, dužnost je Suda da u okviru postupka suradnje s nacionalnim sudovima predviđenog člankom 267. UFEU-a nacionalnom sudu pruži koristan odgovor koji će mu omogućiti da riješi spor koji se pred njim vodi. Prema tome, čak i ako se, formalno gledano, sud koji je uputio zahtjev pozvao isključivo na direktive 2003/9, 2004/83 i 2005/85, to ne sprečava Sud da mu da sve elemente tumačenja prava Unije koji mu mogu biti korisni za donošenje odluke u postupku koji se pred njim vodi, bez obzira na to je li se u svojim pitanjima na njih pozvao. Na Sudu je u tom smislu da iz ukupnosti elemenata koje mu je dao nacionalni sud, a posebice iz obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku, odabere elemente tog prava koji zahtijevaju tumačenje s obzirom na predmet glavnog spora (vidjeti u tom smislu presude Fuß, C-243/09, EU:C:2010:609, t. 39. i 40. te Hadj Ahmed, C-45/12, EU:C:2013:390, t. 42.).
- 38 U predmetnom slučaju pitanja suda koji je uputio zahtjev tiču se obilježja žalbe koju je M. Abdida podnio protiv odluke kojom mu se nalaže napuštanje belgijskog državnog područja jer nezakonito boravi u toj zemlji te sigurnosnih uvjeta koji mu moraju biti pruženi do donošenja rješenja o žalbi koju je podnio protiv spomenute odluke.
- 39 Nesporo je da je navedena odluka upravni akt kojim se utvrđuje nezakonitost boravka državljanina treće zemlje i nalaže njegovo vraćanje. Stoga tu odluku treba smatrati „odlukom o vraćanju“ u smislu članka 3. točke (4) Direktive 2008/115.
- 40 Navedena direktiva u člancima 13. i 14. predviđa pravila u pogledu žalbi koje se podnose protiv odluka o vraćanju te sigurnosnih uvjeta koji se prije vraćanja moraju pružiti državljanima trećih zemalja na koje se te odluke odnose.

- 41 Prema tome, valja utvrditi treba li navedene članke tumačiti tako da im je protivno nacionalno zakonodavstvo koje ne priznaje suspenzivni učinak žalbi protiv odluke o vraćanju poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku te koje ne predviđa preuzimanje brige o osnovnim potrebama dotičnog državljanina treće zemlje do donošenja rješenja o žalbi protiv takve odluke.
- 42 U tom je smislu važno naglasiti da odredbe Direktive 2008/115 treba tumačiti, kako je to navedeno u njezinoj uvodnoj izjavi 2., uz puno poštovanje temeljnih prava i dostojanstva osoba o kojima je riječ.
- 43 Što se tiče, na prvome mjestu, obilježja žalbe koja bi se trebala moći podnijeti protiv odluke o vraćanju kao što je ona u glavnom postupku, iz članka 13. stavka 1. Direktive 2008/115, u vezi s njezinim člankom 12. stavkom 1., proizlazi da državljanin treće zemlje treba imati pravo na učinkovit pravni lijek protiv odluke o vraćanju koja se na njega odnosi.
- 44 S druge strane, članak 13. stavak 2. Direktive predviđa da tijelo ili sud nadležan za odlučivanje o toj žalbi može privremeno suspendirati izvršenje pobijane odluke o vraćanju, osim ako je privremena suspenzija već u tijeku na temelju nacionalnog zakonodavstva. Iz toga proizlazi da navedena direktiva ne zahtijeva da žalba predviđena u njezinu članku 13. stavku 1. nužno mora imati suspenzivan učinak.
- 45 Međutim, obilježja te žalbe treba utvrditi u skladu s člankom 47. Povelje, kojim se još jednom potvrđuje načelo djelotvorne sudske zaštite (vidjeti u tom smislu presude Unibet, C-432/05, EU:C:2007:163, t. 37. i Agrokonsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, t. 59.) i u skladu s kojim svatko komu su povrijeđena prava i slobode zajamčene pravom Unije ima pravo na djelotvoran pravni lijek pred sudom, u skladu s uvjetima utvrđenima navedenim člankom.
- 46 U tom je smislu važno istaknuti da članak 19. stavak 2. Povelje određuje da nitko ne smije, među ostalim, biti udaljen u državu u kojoj postoji ozbiljna opasnost da će biti podvrgnut nečovječnom ili ponižavajućem postupanju.
- 47 Iz sudske prakse Europskog suda za ljudska prava proizlazi da na temelju članka 52. stavka 3. Povelje pri tumačenju njezina članka 19. stavka 2. treba uzeti u obzir činjenicu da, iako stranci na koje se odnosi odluka koja omogućuje njihovo udaljavanje u načelu ne mogu tražiti pravo ostanka na državnom području države radi nastavka korištenja pomoći i socijalnih zdravstvenih usluga ili drugih usluga koje pruža ta država, odluka o udaljavanju stranca oboljelog od teške fizičke ili mentalne bolesti u zemlju u kojoj su uvjeti za liječenje te bolesti nepovoljniji od onih koji su dostupni u navedenoj državi može u vrlo iznimnim slučajevima dovesti do postavljanja pitanja u smislu članka 3. EKLJP-a, ako prevladavaju humanitarni razlozi protiv navedenog udaljavanja (vidjeti osobito presudu ESLJP-a N. protiv Ujedinjene Kraljevine od 27. svibnja 2008., t. 42.).
- 48 U vrlo iznimnim slučajevima u kojima bi udaljavanje državljanina treće zemlje koji boluje od teške bolesti u zemlju u kojoj ne postoji primjeren liječnički tretman povrijedilo načelo *non-refoulement*, države članice ne smiju, sukladno članku 5. Direktive 2008/115, u vezi s člankom 19. stavkom 2. Povelje, provesti takvo udaljavanje.
- 49 Izvršenje odluke o vraćanju koje uključuje udaljavanje državljanina treće zemlje koji boluje od teške bolesti u zemlju u kojoj ne postoji primjeren liječnički tretman moglo bi, prema tome, u pojedinim slučajevima predstavljati povredu članka 5. Direktive 2008/115.
- 50 Te vrlo iznimne slučajeve obilježavaju ozbiljnost i nepopravljivost štete prouzročene udaljavanjem državljanina treće zemlje u zemlju u kojoj postoji ozbiljna opasnost da će biti podvrgnut nečovječnom ili ponižavajućem postupanju. Učinkovitost žalbe koja je podnesena protiv odluke o vraćanju čije izvršenje može izložiti dotičnog državljanina treće zemlje ozbiljnoj opasnosti od naglog i nepovratnog pogoršanja njegova zdravstvenog stanja traži da u tim okolnostima ima pravo na žalbu sa suspenzivnim učinkom, kako bi se osiguralo to da odluka o vraćanju neće biti izvršena prije nego što nadležno tijelo ispita prigovor o povredi članka 5. Direktive 2008/115, u vezi s člankom 19. stavkom 2. Povelje.

- 51 To je tumačenje u skladu s objašnjenjem članka 47. Povelje, prema kojem se prvi stavak tog članka temelji na članku 13. EKLJP-a (presuda povodom preispitivanja Arango Jaramillo i dr./EIB, C-334/12 RX-II, EU:C:2013:134, t. 42.).
- 52 Naime, Europski sud za ljudska prava presudio je da, u slučaju da država odluči vratiti stranca u zemlju za koju je opravdano vjerovati da će u njoj biti izložen stvarnoj opasnosti od postupanja protivnih članku 3. EKLJP-a, djelotvornost pravnog sredstva predviđena u članku 13. EKLJP-a zahtijeva da zainteresirane osobe imaju pravu na žalbu sa suspenzivnim učinkom protiv izvršenja mjere koja omogućuje njihovo vraćanje (vidjeti osobito presude ESLJP-a Gebremedhin protiv Francuske od 26. travnja 2007., t. 67. te Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije od 23. veljače 2012., t. 200.).
- 53 Iz prethodno navedenog proizlazi da članke 5. i 13. Direktive 2008/115, u vezi s člankom 19. stavkom 2. i člankom 47. Povelje, treba tumačiti tako da im je protivno nacionalno zakonodavstvo koje ne predviđa žalbu sa suspenzivnim učinkom protiv odluke o vraćanju čije bi izvršenje moglo izložiti dotičnog državljanina treće zemlje ozbiljnoj opasnosti od naglog i nepovratnog pogoršanja njegova zdravstvenog stanja.
- 54 Kad je riječ, na drugome mjestu, o preuzimanju brige o osnovnim potrebama državljanina treće zemlje koji se nalazi u situaciji poput one u glavnom postupku, iako iz uvodne izjave 12. Direktive 2008/115 proizlazi da osnovne potrebe državljanina trećih zemalja čiji je boravak nezakonit i čije udaljavanje nije moguće treba utvrditi u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, to zakonodavstvo mora biti usklađeno s obvezama koje proizlaze iz spomenute direktive.
- 55 Članak 14. navedene direktive predviđa određene sigurnosne uvjete prije vraćanja, osobito u slučajevima kada je udaljavanje odgođeno sukladno članku 9. te direktive.
- 56 Prema članku 9. stavku 1. točki (b) Direktive 2008/115, države članice odgađaju udaljavanje za vrijeme trajanja suspenzivnog učinka odobrenog u skladu s njezinim člankom 13. stavkom 2.
- 57 Iz opće strukture Direktive 2008/115, koju valja uzeti u obzir pri tumačenju njezinih odredaba (vidjeti u tom smislu presudu Abdullahi, C-394/12, EU:C:2013:813, t. 51.), proizlazi da članak 9. stavak 1. točka (b) te direktive treba obuhvatiti sve slučajeve u kojima je država članica dužna suspendirati izvršenje odluke o vraćanju nakon što je podnesena žalba protiv te odluke.
- 58 Iz navedenog proizlazi da su države članice dužne državljaninu treće zemlje koji boluje od teške bolesti, a uložio je žalbu protiv odluke o vraćanju izvršenje koje bi ga moglo izložiti ozbiljnoj opasnosti od naglog i nepovratnog pogoršanja njegova zdravstvenog stanja, prije vraćanja ponuditi sigurnosne uvjete utvrđene u članku 14. Direktive 2008/115.
- 59 U slučajevima poput onoga u glavnom postupku dotična je država članica temeljem članka 14. stavka 1. točke (b) navedene direktive osobito dužna, koliko je to moguće, preuzeti brigu o osnovnim potrebama državljanina treće zemlje koji boluje od teške bolesti kada on ne raspolaže sredstvima za zadovoljavanje vlastitih potreba.
- 60 Naime, osiguravanje hitne zdravstvene zaštite i osnovnog liječenja, predviđeno u članku 14. stavku 1. točki (b) Direktive 2008/115, u takvim slučajevima može biti lišeno stvarnog učinka ako se pritom ne preuzme i briga o osnovnim potrebama dotičnog državljanina treće zemlje.
- 61 Valja, međutim, istaknuti da je na državama članicama da utvrde na koji će način preuzeti brigu o osnovnim potrebama dotičnog državljanina treće zemlje.
- 62 Iz toga slijedi da članak 14. stavak 1. točku (b) Direktive 2008/115 treba tumačiti tako da mu je protivno nacionalno zakonodavstvo koje ne predviđa, koliko je to moguće, preuzimanje brige o osnovnim potrebama državljanina treće zemlje koji boluje od teške bolesti s ciljem da mu se osigura

stvarna dostupnost hitne zdravstvene zaštite i osnovnog liječenja tijekom razdoblja u kojem je država članica o kojoj je riječ dužna odgoditi njegovo udaljavanje nakon što je podnio žalbu protiv odluke o vraćanju koja je protiv njega donesena.

63 S obzirom na navedeno, na postavljena pitanja valja odgovoriti tako da članke 5. i 13. Direktive 2008/115, u vezi s člankom 19. stavkom 2. i člankom 47. Povelje, te članak 14. stavak 1. točku (b) te direktive treba tumačiti tako da im je protivno nacionalno zakonodavstvo koje:

- ne priznaje suspenzivan učinak žalbi protiv odluke kojom se državljaninu treće zemlje koji boluje od teške bolesti nalaže napuštanje državnog područja države članice, ako bi ga izvršenje te odluke moglo izložiti ozbiljnoj opasnosti od naglog i nepovratnog pogoršanja njegova zdravstvenog stanja, te
- ne predviđa, koliko je to moguće, preuzimanje brige o osnovnim potrebama spomenutog državljanina treće zemlje s ciljem da mu se osigura stvarna dostupnost hitne zdravstvene zaštite i osnovnog liječenja tijekom razdoblja u kojem je država članica obvezna, nakon što je podnio žalbu, odgoditi njegovo udaljavanje.

Troškovi

64 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (veliko vijeće) odlučuje:

Članke 5. i 13. Direktive 2008/115/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 2008. o zajedničkim standardima i postupcima država članica za vraćanje državljanina trećih zemalja s nezakonitim boravkom, u vezi s člankom 19. stavkom 2. i člankom 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, te članak 14. stavak 1. točku (b) te direktive treba tumačiti tako da im je protivno nacionalno zakonodavstvo koje:

- **ne priznaje suspenzivan učinak žalbi protiv odluke kojom se državljaninu treće zemlje koji boluje od teške bolesti nalaže napuštanje državnog područja države članice, ako bi ga izvršenje te odluke moglo izložiti ozbiljnoj opasnosti od naglog i nepovratnog pogoršanja njegova zdravstvenog stanja, te**
- **ne predviđa, koliko je to moguće, preuzimanje brige o osnovnim potrebama spomenutog državljanina treće zemlje kako bi mu se osigurala stvarna dostupnost hitne zdravstvene zaštite i osnovnog liječenja tijekom razdoblja u kojem je država članica obvezna, nakon što je podnio žalbu, odgoditi njegovo udaljavanje.**

Potpisi